

Ett småbrukarperspektiv från Norge

Reidar Isebakke, tidl. leder i Østfold Bonde- og Småbrukarlag.

Resumé (ved Anders Kock) af hans foredrag på “Nordisk Folkrikisdag” 2. august 2019 i Ljungskile.

.....

Isebakke fortalte først lidt om sin baggrund. Han købte sin gård i 1985. (Nu har han solgt den videre til sin søn.). Han har, sideløbende med driften af gården, arbejdet som brandmand. Han har også været aktiv i både Småbrukerlaget og i Nøj til EU. “Det er en naturlig ting at mange har en sådan dobbelt-rolle i disse to organisationer, så at vi kan have vor nationale landbrugspolitik”.

“Jordbrugsproduktion er 100% nødvendigt, verdens vigtigste job: alt kommer i sidste ende fra jorden. Vor Landbrugspolitik bestemmes i Stortinget, og er betinget af de vilkår som det giver. Men det er ikke en politik for en særinteresse, men vedrører hele folket.”

Isebakke sagde videre, at de politiske partier giver rammevilkårene; tendensen har været at de “rød-grønne” partiers rammevilkår har været lidt mere venlig end de “blå-blå” partiers. Arbejderpartiet havde regeringsmagten i 1993-95. “Da skrev Brundtland under på EØS aftalen. Hun var EU-venlig, og hendes landbrugsminister fik til opgave at “dressere bønderne”. Men i Norge viser meningsmålinger at 70% ikke ønsker EU. Kun i et enkelt område er der flertal for EU. Dette område ligger i Oslo: det er Stortinget.”

“For at mad skal blive produceret, skal nogen vælge landbruger-erhvervet. Landbrugeren skal være mange andre ting: mekaniker, snedker, Hvad får nogen til at vælge et erhverv? Her tæller ikke bare løn, men også: status, social rang, Hvis jeg bliver spurgt hvad jeg jobber med, kan jeg vælge at sige “brandmand” (flot!) eller “bonde” (nasser! modtager støtte!).”

“Ethvert land må være pligtig at producere maden til sig selv, og bør værne om jord, ikke lægge den under asfalt.” Isebakke fremlagde noget talmateriale om hvor stor en procentdel af den norske landbrugsjord, der årligt bliver taget ud af drift, og pegede på, at øget mekanisering af landbruget bidrager til denne andel, f.eks. ved udpining af muldlaget (jvf. filmen “Den sidste skörden”, som Isebakke gentagne gange henviste til), og til dens krav til trafikinfrastruktur. Han omtalte et forslag fra Småbrukerlaget om et “skifte-tillæg”, der skulle modvirke det sidste.

“Men landbrugsjord kan også gå ud af drift af andre grunde end asfalt. I festtaler siges “Klart at vi skal have et jordværn”. Men i realiteten argumenterer kommuners byplanlæggere for at sælge ud af den dyrkbare jord til byggeri: “det

giver øgede skatte-indtægter; og man slipper for at betale støttebidrag til den tidligere bonde; en ren win-win-win situation!”

Isebakke omtalte en igangværende diskussion om myr-jord (våd-områder): oparbejde den, eller tage den ud af drift? Han mente, at “det er symbol-politik at man ikke må røre ved myr-jorden”.

Han nævnte også at Norge bruger meget landbrugsjord uden for Norge, f.eks. ved import fra Brasil. “Så vi er på fejl vej. Vor selvforsyningsgrad er kun ca. 40%.” Og han nævnte, at under tørken sidste år måtte slagterierne bruge overarbejde til slagting af kvæg, hvor foderet slap op.

Isebakke kom derefter ind på de årlige overenskomstforhandlinger som det norske jordbrugs-erhverv hvert år har med staten, “jordbruksforhandlinger” (om vilkår, afregningspriser, kvoter, ...). Norsk Bondelag (med ca. 70.000 medlemmer), og Småbrukerlaget (med ca. 7000 medlemmer) har i fællesskab forhandlingsretten. De to organisationer skal fremsætte et fælles forhandlingsudspil til disse forhandlinger, selv om de ikke har helt sammenfaldende interesser. Forskellen drejer sig ikke kun om landbrugenes areal, men også om bæredygtighed. Men det er ifølge Isebakke lykkedes Småbrukerlaget at “få draget politikken i vor retning” og nævnte, at netop i år sagde Bondelaget for første gang nogen sinde, at de satser på små og mellemstore brug. “Så vi er en reel aktør med større indflydelse end vort medlemstal egentlig betinger.”

(Edvard Mogstad bemærkede på dette sted i Isebakkes fremlæggelse, at “I har også været rigtig gode til at påvirke opinionen gennem pressen!”)

Jordbruksforhandlingerne drejer sig også om kvoter for antal kyllinger, svin, ...: når man sætter kvoterne op, øges den totale produktion, og begunstiger de store enheder, og prisen og kvaliteten presses ned.

Myndighederne ønsker de store enheder af hensyn til konsumenterne. Med større kvoter kan følge overproduktion; så er det de store enheder, der går konkurs. De små er mere robuste.

Stadig er de norske fødevarerpriser højere end de svenske, og grænsehandelen med Sverige løber op i 11. mia. kroner, men “jeg bidrager ikke til grænsehandelen med Sverige”, sagde Isebakke.

Han kom til sidst ind på omsætnings-leddene: slagterier, mejerier, indkøbskæder. Inden for slagterier og mejerier er der dels Samvirket (andelsforetagender), dels private aktører. Bonden kan selv vælge, men kampen er ifølge Isebakke ulige: F.eks. har Samvirkets slagterier afhentningspligt af dyr, det har de private slagterier ikke.

Der er kun tre omsætningskæder (detail-handel), ingen udenlandske. REKO bevægelsen har bredt sig; “Den passer fint til småbrugerne. - Vi er også med i Campesina bevægelsen.”